

Lindulis

L A I M E S N E S Ē J S

Komēdija četros cēlienos.

PERSONAS:

KAZIŅA KUNDZE, nelielas mājas īpašniece Rīgā.

KAZIŅŠ, viņas vīrs.

CELMS, ierēdnis, irē istabas pie Kaziņiem.

EMMA, pajauna sieviete.

Notiek mūsu dienās¹ — Rīgā.

¹ Ap 1928. g.

PIRMAIS CĒLIENS.

Mietpilsoniski iekārtota istaba — zāle. Dibenā durvis uz koridoru. Koridora otrā pusē — durvis uz Celma istabām.

KAZIŅA KUNDZE *izlaidusies sofā rotaļājas ar kaķiem. Uz grīdas ap salda piena šķīvi mēlojas citi kaķi. Manī mīlīši!.. Nu, labi paēdāt?.. Vai ne?.. Vēderiņi tagad pilni?.. Jā!.. Paņem vienu kaķi rokās. Murīt, tagad nāc un saki man paldies!.. Saki: Paldies, mīlo māmucīt! Paldies!.. Glauda kaķi. Cik tev mīksta spalviņa, kā dūniņas!.. Kāda sārta mutīte, kā sēnīte, kā bērzlapiņa!.. Kādas mīkstas ķepiņas, kā zīda zeķītēs iemauktas! Neviena nadziņa!.. Neviena paša nadziņa!.. Nāc, papaijā man vaigus. Tā, tā!.. Cik mīksti! Cik mīli!.. Pag, es tevi nobučošu. Skūpstā kaķi. Tā, tā!.. Tagad labi! Tagad gulēsim... Atlaižas slinki sofajā, turēdama kaķi sev uz krūtīm. Atpūtīsimies...*

KAZIŅŠ *ienāk ar vairākiem suņiem gan saitē, gan uzpurņos, un kurvi uz rokas. Noliek kurvi zemē. Tā, nu mēs atkal laimīgi mājā!.. Tas bija gan ceļojums šodien!... Redz, ka sieva guļ. Pst!.. Klusāk, mamma guļ!.. Panāc šurp, Nora! Parādi savas ķepiņas! Aplūko kādam taksim kājas. Ak tu, palaidne! Kādu izbīli tu man sagādāji!.. Ko tu gan domā, cik tur trūka!.. Un mana Nora tagad gulētu sadragātiem locekļiem uz ielas...*

KAZIŅA KUNDZE *kā pa miegam. Ko, mīlais?.. Nora guļ uz ielas...*

KAZIŅŠ. *Sirsniņ, tu esi atmodusies?.. Jā, iedomā tikai, Dorothea! Cik negaidīti var nākt nelaieme! Gājām tik skaisti pa Brīvības bulvāri. Bulvāris plats! Tur jau var iet kā patik. Bet Norai nezin kas ienācis prātā — vajag skriet uz braucamo ceļu kaut ko paostīt. Es gan saucu: Nora, Nora, neej! Nebūs labi! Bet viņa neliekas mani ne dzirdam. Un kā par spīti, taisni tajā pašā acumirkli griežas automobilis no Eliza-*

betes ielas pilnā sparā un taisni Norai virsū. Es sastingu no bailēm.

KAZIŅA KUNDZE. Noru gribēja sabraukt automobilis?..

KAZIŅŠ. Bet taisni virsū. Es sāku kliegt un vicināt rokām. Automobilis pagāja tik tā, varbūt, pēdas 2 atstatu Norai garām. Dieva laime!... Nudien, tikai dieva žēlastība!..

KAZIŅA KUNDZE. Kāds nekrietns cilvēks!.. Vajadzēja pasaukt policistu, lai sastāda protokolu pret nekaunīgo braucēju.

KAZIŅŠ. Es gribēju, bet tad iedomāju: neej ar pasauli tiesā, atmaksā labāk ļaunu ar labu...

KAZIŅA KUNDZE. Nē, vajadzēja gan! Lai būtu par mācību. Viņš droši vien dabūtu pasēdēt, un viņam atņemtu braukšanas tiesības...

KAZIŅŠ. Būsim, sieviņ, sirdslēnīgi, jo tiem pieder tā dieva valstība...

KAZIŅA KUNDZE *pēc brītiņa*. Vai ārā vēl tikpat auksts kā vakar?

KAZIŅŠ *berzē rokas*. Jā gan, sirsnī, stipri auksts. Es iedomājos: tie nabaga putniņi un zvēri tagad mežā! Tiem nu gan grūti!.. Tādā salā. Viss apklāts sniega...

KAZIŅA KUNDZE. Vai tu balodīšus paēdināji?

KAZIŅŠ. Jā gan, mīļā. Nopirku divas mārciņas miežu un nobēru, lai ēd.

KAZIŅA KUNDZE. Tos arī pa visu ielu neviens vairāk neēdina kā tikai mēs vienīgie.

KAZIŅŠ. Tu jau zini: cilvēkiem cietas sirdis.

KAZIŅA KUNDZE. Kustoņu biedrības nākamā sēdē tu liec priekšā iesniegt pilsētas valdei prasību, lai tā uzņemas baložu un zvirbuļu ēdināšanu uz ielām no pilsētas līdzekļiem.

KAZIŅŠ. Jā, sirsnī, to es darišu.

KAZIŅA KUNDZE. Man arī sāk gribēties ēst. Ko tu nopirki pusdienai?

KAZIŅŠ *iet pie kurovja*. Ak, jā, mīļā! Pavisam aizmirsu, ko tev atnesu. Skati!.. *Izņem no kurovja līdz ar dažādiem iepirkumiem pusdienai arī mazu kaķēnu*. Pacēlu pie vārtiem. Vai nu paklīdis, vai arī tišām nomests uz ielas...

KAZIŅA KUNDZE. Viņš nosalis, padod! Es viņu atsildīšu.

KAZIŅŠ *padod sievai kaķēnu*.

KAZIŅA KUNDZE. Nabaga kaķītis! Kāds viņš šiciņš, no-vārdzis!.. Kas gan tie par cilvēkiem, kas tā var pamest nabaga lopiņu?.. Padod pienu!..

KAZIŅŠ *padod pienu.*

KAZIŅA KUNDZE. Es viņu audzināšu.

KAZIŅŠ. Jā, audzināsim. Dievs mums to atlīdzinās.

Dzird atslēdzam āra durvis. Celms nāk pa koridoru, dziedādams kādu dzērāja dziesmu.

KAZIŅA KUNDZE. Atkal pilnā!.. Tagad gandrīz katru dienu.

KAZIŅŠ. Ak jā, arī viens, kas iet to plato ceļu.

KAZIŅA KUNDZE. Un tu vēl to ļurbu sauc par savu draugu.

KAZIŅŠ. Kas viņš man par draugu, kad mani vairs neklausā, iet tišām pretī postam un samaitāšanai? Man atliek tikai viņu nožēlot. Kas viņš bija kādreiz par labu un godīgu cilvēku! Tikai tas velna degvīns...

KAZIŅA KUNDZE. Es no viņa nekāda labuma neesmu redzējusi. Rupjš, neizglītots tēviņš!.. Es nebrīnos, ka sieva viņu atstāja.

KAZIŅŠ. Netiesāsim, Dorotea, bet piedosim lēnprātīgā garā.

KAZIŅA KUNDZE. Žēl, ka mums tas īres likums tāds ne-jēdzīgs. Citādi jau sen būtu viņu izlikusi uz ielas.

KAZIŅŠ. Sieviņ, ir taču mums savs labums arī no viņa. Viņš uz kapeiku tā neskatās, sevišķi, kad iemetis.

KAZIŅA KUNDZE. Nevaru ciest, ka mūsu godīgā mājā dzīvo tāds plencis. Es tikai brīnos, ka viņš var turēties savā darbā, pie tam vēl, kur darīšana ar naudu.

KAZIŅŠ. Darba vietā viņu ļoti cienī.

KAZIŅA KUNDZE. Gan jau lauzīs kaklu, nemaz nerai-zējies...

CELMS iznāk no savas istabas. Rokā sasista degoīna pu-dele. Jūs, augsti godātā kundze, pievaldat vairāk savus mīļšus!

KAZIŅA KUNDZE. Mani mīliši jums nekā ļauna nedara. Liekat viņus mierā!

CELMS rāda uz pudeli. Šorīt viņa bija vesela un pilna.

KAZIŅA KUNDZE. Mani mīliši šnabi nedzer.

CELMS. Tas vēl trūka, ka šie mulķīgie kustoņi sāktu dzert šnabi. Godātā kundze, esmu jūs vairākkārt lūdzis nelaist viņus manās istabās. Viņi tur piesmakojuši, ka nevar elpot.

KAZIŅA KUNDZE. Mani mīlīši nav jūsu istabās bijuši, un viņi negrib tur nemaz iet — tur smird no alkohola.

CELMS. Tātad tā pudele pati no sevis gājusi pušu.

KAZIŅA KUNDZE. Viss var būt. Vai man tas jāzin?

KAZIŅŠ. Mīlais draugs, tas ir mājiens no augšas. Dievs negrib, ka tu dzeri, samaitādams savu dvēseli.

CELMS. Liec mierā dievu, tu vecais liekulī!

KAZIŅŠ. Vai, kā viņš runā!.. Kā tev nav grēka bail?..

CELMS. Man viena desa! Neiešu ar jums karot vienas šnabja pudeles dēļ. Man vēl ir tikdaudz kabatā, ka varu nopirkt citu pudeli. Kaziņ, ja tev labs uzkods, tad būsi man mīļš viesis. Parunāsim par jaunības dienām. Tūliņ būšu atpakaļ ar šnabi. *Aiziet.*

KAZIŅŠ *met sev krustu.* Nē, nē, šnabi nē!..

KAZIŅA KUNDZE. Ak tu negēlis tāds, kā viņš runā!..

KAZIŅŠ. Mīlā sieviņ, viņš bija piedzēris.

KAZIŅA KUNDZE. Tu viņam nedodi itneko, pat ne kripatiņu maizes. Lai viņš lūk velna dzērienu, kamēr aizrijas.

KAZIŅŠ. Nē, nē, nedošu. Negribu būt līdzvainīgs pie viņa dvēseles bojāejas.

KAZIŅA KUNDZE. Pagāns tāds, kādas viņš man aizdeva dusmas!..

KAZIŅŠ *pienes ūdeni.* Mīlā Dorotea, vai negribi ūdeni? Uzdzer malciņu!.. Tavi nervi...

KAZIŅA KUNDZE. Padod man Princīti!

KAZIŅŠ *padod sievai kaķēnu.* Še, še, mīlā!.. Še Laimdotīti arī. *Ieceļ sievai klēpī oēl otru kaķi.* Pamīlinies ar viņiem, tad tev noies tas nelabums.

KAZIŅA KUNDZE *izlaižas sofajā un mīlinās ar kaķiem.* Mani mīlīši, mani lutekliši!.. Jūs mans prieks un lepnums! Herman, nāc tu arī viņus pamīlot!..

KAZIŅŠ *glauda kaķus.* Jā, dievs mums bērņus nav devis. Viņi mums bērņu vietā. Mīlēsim viņus!.. *Dzird atslēdzam āra durvis.* Ko, vai jau atpakaļ?

KAZIŅA KUNDZE. Bet tu viņam nedod ne kripatiņu maizes...

KAZIŅŠ. Nē, nē, nedošu... Bet ja viņš prasa pusdienu?.. Tad taču kaut kas būs jādod...

KAZIŅA KUNDZE. Tad dodī viņam tās atliekas, kas tur uz šķītvja. *Rāda uz suņu barību plānā.*

CELMS *nākdams iekšā, dzied kādu šūpļa dziesmu.*

KAZIŅA KUNDZE. Nezāle!.. Usnis!.. Antikrists!..

CELMS *ienāk, maisu drēbē ietītu vīstokli rokā.* Mīlie ļautiņi, priecājaties! Dievs jūsu lūgšanas dzirdējis un paklausījis.

KAZIŅŠ. Celm, kas ir?

CELMS. Patiesi, cik tā kunga žēlastība ir liela! Viņš jūs atminējis tāpat, kā savā laikā Abramam un Zāru.

KAZIŅA KUNDZE. Ko viņš muld?

KAZIŅŠ. Kas tev tur rokā?

CELMS. Debess dāvana, paša dieva devums. Tagad es redzu, ka tas augstais debesu iēvs jūs tiešām mīlē. Kundze, ņemat to debesu dāvanu un slavējiet to visaugstāko!.. *Sniedz Kaziņa kundzei vīstokli.*

KAZIŅA KUNDZE *neziņā, ņemt vai neņemt.* Celm, ko jūs mulķojaties?

CELMS. Ņemat, ņemat! Un spiežat pie savas mātes sirds! *Noliek vīstokli uz sofaja.*

KAZIŅA KUNDZE. Bērns!.. Mazs bērniņš!.. Kur jūs to ņemāt?

CELMS. Bija nolikts priekšnamā jūsu durvju priekšā.

KAZIŅŠ. Mūsu durvju priekšā?..

KAZIŅA KUNDZE. Ak tu kungs un dievs, izlikts!.. Tāpat kā tas nabaga kaķītis!.. Ak tu nabaga bērniņš! Izlikts aukstā ziemas salā uz ielas!..

KAZIŅŠ. Vai ir vēl dzīvs?

KAZIŅA KUNDZE. *Apskata vīstokli.* Dzīvs gan! Puišītis!.. Mans dievs, kas tā gan par māti, kuŗa var pamest tā savu bērnu?.. Tā jau niknāka par meža zvēru. Meža zvērs tā nedara.

KAZIŅŠ. Tiešām, cik pasaulē ļauni cilvēki!

CELMS. Te ir zīmīte piesprausta. *Paņem papīru un lasa.* „Lābie ļaudis! Pieņemiet šo mazo radībiņu! Audziniet! Viņš jums nesis laimi. Man nav iespējas viņu audzināt. Nelaimīgā māte...“ Liekas inteligenta. Ierakstīta roka...

KAZIŅA KUNDZE *glauđa mazo.* Tāds skaists puisītis. Apaļš un drukns. Mīlo Herman, viņš būs izsalcis. Ķēļi krūzē ir drusku piena. Atlikās, kad baroju kaķīšus. Tiem šovakar vairs nevajaga, un līdz rītam būs saskābis...

KAZIŅŠ. Es domāju, viņš jānes uz policiju.

KAZIŅA KUNDZE. Uz policiju, protams, bet man viņa zēl... Kas tur viņu ēdinās?..

CELMS. Uz policiju?.. Bet mīļie ļautiņi, paturat viņu!..

KAZIŅA KUNDZE. Mēs lai viņu paturam!..

CELMS. Pieņemot viņu bērnu vietā un audzināt!

KAZIŅA KUNDZE. Mēs lai audzinām svešu bērnu!

CELMS. Protams! Kamdēļ ne?.. Jums taču pašiem bērnu nav un, domājams, arī nebūs. Jūs te vēlti izšķiežat savu mīlestību pie šiem mulķīgiem lopiņiem. Dāvājat labāk savas rūpes šim likteņa vajā pamestam cilvēku bērnam.

KAZIŅA KUNDZE. Celm, tā jūs nesakat! Šie lopiņi nav vis mulķi. Viņiem arī ir prāts. Viņi saprot visu. Viņiem trūkst vienīgi valoda.

KAZIŅŠ. Tas tiesa, Celm! Mana Nora, par piemēru, ļoti gudra. Viņa gudrāka par dažu labu cilvēku.

CELMS. Vecais draugs, man jāatzīst, tev tiešām taisnība.

KAZIŅA KUNDZE. Smuks bērniņš!.. Tāds veselīgs izskats. Ja mēs būtum bagātāki, tad tiešām!.. Bet tagad švakri laiki. Viss tik dārgs!..

CELMS. Jā, arī tuvāku mīlestība un līdzcietība.

KAZIŅŠ. Ko gan tāda bērnu audzināšana neizmaksā! Ēdiens un drēbes, kamēr izaug liels. Ārsts, zāles, ja paliek slims. Skolas un grāmatas. Tagad bez skolām vairs nevar.

KAZIŅA KUNDZE. Tad nevar arī zināt, no kādiem vecākiem viņš cēlies. Vai nav kādas iedzimtas kaites un netikumi.

KAZIŅŠ. Droši vien kāds grēka auglis...

KAZIŅA KUNDZE. Jā, jā!.. Droši vien grēka auglis...

KAZIŅŠ. Tas ir grūts uzdevums, uzaudzināt cilvēka bērnu kristīgā gārā. Tā pasaule tagad tik ļauna un samaitāta.

KAZIŅA KUNDZE. Cilvēks vispāri ir nekrietns un nepateicīgs radījums. Pat paša bērns... Vai nav redzēts?.. Vecāki viņu audzina ar visādām grūtībām un pūlēm, bet kad izaudzis liels, viņš vecākus vairs nepazīst. Kur nu vēl svešs bērns?..

CELMS. Suņi un kaķi pateicīgāki. Tie jums glaužas apkārt un laiza rokas.

KAZIŅA KUNDZE. Jā gan, tas tiesa. Tie pateicīgāki.

KAZIŅŠ. Celm! Tev viņš jānes uz policiju. Mēs viņu nevaram paturēt. Mēs nevaram uzņemties tik smagu atbildību uz sevi...

CELMS *staigā domīgs pa istabu. Apstājas.* Nē!..

KAZIŅŠ. Tu negribi nest?..

CELMS *pirkstu pie pieres.* Janci, tavs mūžs jau tiecas uz kapa pusi. Ko tu esi savā dzīvē laba padarījis?.. It nekā. Vai kāds tev noraudās pakaļ asaru, kad tu aiziesi no šīs pasaules, atminēs tevi ar mīlestību un pateicību?.. It neviens. Jo tu esi ļurba, plencis un vairāk nekas. Ar pilnu tiesību tu vari pats sev ģimī splaut. Vai ne?.. Jā gan!.. Tad nu, Janci, esi arī cilvēks! Pierādi, ka arī tev ir savs dievs sirdī!..

KAZIŅA KUNDZE. Ko viņš muld?

KAZIŅŠ. Policija viņu nodos patversmē, un viņš būs apgādāts.

KAZIŅA KUNDZE. Varbūt Celms grib pats viņu audzināt.

CELMS. Jā, kundze, es viņu audzināšu.

KAZIŅŠ. Celm, nerunā muļķības!

CELMS. Kas man to var liegt? Jūs varat ar tādu kaislību nodoties kustoņu aizsardzībai un apgādībai, kamdēļ lai es nevarētu ņemt savā apgādībā šo likteņa vaļā pamesto cilvēka bērnu?..

KAZIŅŠ. Bet tad jau tev atkal jāprecas.

CELMS. Kamdēļ?.. Tad jo sevišķi ne. Tā man, savā vientulībā, drīzāk varētu ienākt galvā muļķīgā doma: izmēģināt vēl reiz laimi laulības dzīvē. Bet tagad man būs sava nodarbošanās, savas rūpes. Es pats viņu audzināšu, pēc sava prāta, un neviens man nevarēs starpā jaukties.

KAZIŅŠ. Celm, Celm, apdomā, ko tu gribi uzņemties. Tā ir liela atbildība.

KAZIŅA KUNDZE. Laid viņu! Viņš taču runā dzēruma dullumā.

CELMS. Nebūt nē, godātā kundze. Zinu, ko runāju. Es jūs lūgšu paturēt viņu šo nakti pie sevis. Es jums par to labi samaksāšu. Rīt ielikšu sludinājumu avīzēs, ka meklēju vecāku sieviņu, kas mīlē bērnus. Tad man būs arī pašam apteksne, zeķu lāpītāja...

KAZIŅŠ. Kad tu tā gribi!.. Kas tad mums tur? Mēs jau tev labprāt palīdzēsim. *Mirkšina sievai slepeni ar acīm.* Mīļā sieviņ, pabalstīsim Celma kungu viņa labā nodomā un darbā. Palīdzēsim viņam to mazo kopt un audzināt. Tu paturēsi viņu šonakt pie sevis?..

KAZIŅA KUNDZE. Kad tu tā gribi...

KAZIŅŠ. Ak Dorotea, cik tu esi laba! Cik tev mīksta sirds!.. Jā, Celm, mana sieva paturēs to mazo šonakt pie sevis. Bet rīt tu ieliksi avīzēs sludinājumu.

CELMS. Iešu tūlī.

KAZIŅA KUNDZE. Tad atnesat no veikala arī svaigu pienu un ziepes. Viņš jāēdina un jāmazgā. Nopērkat arī baltu drēbi — autiņiem. Bet labāk — dodat man naudu, es nopirkšu.

CELMS. Labi, kundze, te jums 10 lati un mans siltākais paldies. Es steigšos uz sludinājumu kantori. *Sīt sev pie krūtīm.* Man tagad ir dēls. Tīri negaidot esmu tēvs!.. *Atziet.*

KAZIŅA KUNDZE. Plencis!.. Šis bērnu audzināt?.. Kas tur iznāks?

KAZIŅŠ. Mūsu skāde jau nebūs, drīzāk labums. Bez mums viņš tālu netiks... Gan redzēsi...

Priekšgars.

OTRAIS CELIENS.

Istaba Celma dzīvoklī. Durvis uz koridoru un durvis uz blakus istabu. Ists vecpuīša mīteklis — kails, neuzkopts. Stūrī uz plaukta vairāki desmit tukšu degvīna pudeļu.

KAZIŅŠ *ienāk.* Pieiet pie plaukta un izmeklē no tukšo bara vienu gandrīz pilnu degvīna pudeli. Dzer un klakšķina mēli. Nu, vai es neesmu gudrinieks? Pilno paglabāju un viņas vietā noliku sasistu ar ūdeni. Te man būs veselai nedēļai. *Dzer vēl. Izvelk no kabatas gabalu rupjas maizes un pāri krusta nagliņu.* Jāuzēd, lai neož...

KAZIŅA KUNDZE *ienāk.* Ko tu tur krāmējies?..

KAZIŅŠ. Sieviņ, man sāp sirds, ka mana vecā jaunības drauga dvēsele iet bojā caur to velna dzērienu. Es tādēļ meklēju to rokā, lai iznīcinātu un tā viņu pasargātu no grēkā krišanas.

KAZIŅA KUNDZE. Kas tur arī ir to pudeļu!.. Vesela baterija.

KAZIŅŠ. Bet visas tukšas. Nav ko nīcināt.

KAZIŅA KUNDZE. Tas viss gājis caur viņa rīkli. Tad ir gan nezaņķis!..

KAZIŅŠ. Es arī saku: nezaņķis. Izsūcis visas līdz beidzamam pilienam.

KAZIŅA KUNDZE *osta gaisu.*

KAZIŅŠ. Mīlā, ko tu tā osti?..

KAZIŅA KUNDZE. Ko viņš muld, ka te ožot pēc suņiem un kaķiem. Te ož tikai drusku pēc pelējuma.

KAZIŅŠ *rauga ar pirkstu sienas.* Sienas mitras. Tev vajadzētu rītos izvēdināt.

KAZIŅA KUNDZE. Lai viņš vēdina pats. Kas man par daļu? Neko te vairs neuzkopšu. Nu jau viņam būs pašam sava kopēja.

KAZIŅŠ. Jā, „Jaunākās Ziņās“ lasīju sludinājumu. Tātad viņš nopietni domā to mazo paturēt.

KAZIŅA KUNDZE. To viņš mums par spīti.

KAZIŅŠ. Kad tik nespītē pats sev. Līdz šim dzīvoja kā niere taukos, pie visa gatava. Tagad būs pašam jāzin un jā rūpējas.

KAZIŅA KUNDZE. Kas to vēl zin, kāda tā „čofē“ pagādīsies: apšmauks un applucinās uz beidzamo.

KAZIŅŠ. Tu raugi ar viņu iedzīvoties. Iesoli uz svētkiem kādu lakatu. Kas viņai te ko darīt, pie viena cilvēka ar mazu bērnu? Viņa varēs būt tev īsti noderīga, uzmazgāt istabas, aizskriet uz tirgotavu un tā tālāk.

KAZIŅA KUNDZE. Nedomā, ka es nepratīšu viņu izlietot.

KAZIŅŠ *berzē līksmi rokas.* Es jau tev vakar teicu, mīlā, ka mums caur viņa dullo iedomu nekāda skāde nebūs, drīzāk labums. Vienīgais, ko varētu nožēlot, ka viņš pie mums vairs neēdis kostē. Viņš bija labs maksātājs un maz ēda.

KAZIŅA KUNDZE. Nedomā, ka es viņu tā atlaidīšu? Tagad viņam būs jāmaksā par virtuves lietošanu. Tērēs arī vairāk ūdens. Lai maksā par ūdeni.

KAZIŅŠ. Jā gan! Arī grīdu vairāk nodancos.

KAZIŅA KUNDZE. Mazs bērns mājā, tas arī nav par nieku. Dažās mājās tādus īrniekus nemaz neieņem.

Dzird atslēdzam āra durvis.

KAZIŅŠ. Viņš nāk — iesim!..

KAZIŅA KUNDZE *atmet ar roku.* Vai viņš mums var aizliegt?.. Mēs te saimnieki, ne viņš.

CELMS *ienāk.* Ā, jūs te! Tas ir labi!

KAZIŅŠ. Mēs abi te spriežam ar sievu, kā tev labāki iekārtoties. Mums ir lieka gulta. Varētum tev pārdot.

CELMS. Kaziņ, priekšnams pilns sieviešu. Es ieliku sludinājumu. Vai tie visi pie manis?

KAZIŅŠ. Tad jau laikam...

CELMS. Bet viņu tur savs pussimts! Ko lai es tagad iesāku? Tikko atvēru durvis, viss bars man pakaļ. Tik tā dabūju aizraut durvis atkal cieti.

KAZIŅŠ. Bet, mīļais, tad jau tev labi! Tad vari izlasīties to labāko.

CELMS. Kā es varu zināt, kuŗa tā labākā?

KAZIŅŠ. Kuŗa tev labāk krīt acī.

CELMS. Cik tās nelāgi!.. Es droši vien izmeklēšos to visliktāko. Man tāda laime. Es no sieviešiem nekā nesaprotu.

KAZIŅŠ. Tu gribi, lai es eju?

CELMS. Jā, patiesi, mīļo Kaziņ! Ej tu!.. Esmu pilnīgi apjucis.

KAZIŅŠ. Iešu! Bet tad tev jābūt mierā, kādu es izmeklēšu. Tu nedrīksti man vēlāk pārnest.

CELMS. Ej vien, nepārmetīšu.

KAZIŅŠ. Man tas būs viens divi. *Atziet.*

CELMS *staigādams pa istabu.* Man vajadzīga tāda vecāka, prātīga sieviete, kas skatās arī uz kārtību un tīrību. Man te diezgan bēdīgs skats.

KAZIŅA KUNDZE, *kuŗa pa to starpu bija izgājusi, ienāk ar bērnu kurvī.* Par to naudu, Celm, ko jūs man maksājāt, es vairāk neko nevarēju darīt. *Noliek kurvī plānā.*

CELMS. Ak piedodat, Kaziņa kundze, pavisam aizmirsu apvaicāties par mazo. Vai viņš izturējās mierīgi? Nebļāva?..

KAZIŅA KUNDZE. Kuŗš mazs bērns gan nebļauj? Redzēsim, redzēsim, cik ilgi jūsu ausis izturēs, kad viņš te bļaus?.. Bet jūs jau gan maz stāvat mājās, jūs to nedzirdēsāt.

CELMS. Esmu nodomājis tagad stāvēt arvienu mājās.

KAZIŅA KUNDZE *nicīgi.* Jūs nu gan, Celm, neesāt tas cilvēks.

KAZIŅŠ *ienāk ar Emmu.* Nu skaties, draugs, kā tev mana izvēle patīk. Pēc mana ieskata, viņa tev varēs būt ir guvernante, ir saimniece.

CELMS *nepatīkami pārsteigts*. Bet Kazin, es taču sacīju: vecāku! Daudz vecāku! Tā — gadu 60. Kur tad man šitāda jaunkundze?..

EMMA. Kungs, es neesmu jaunkundze.

KAZIŅŠ. Vecāku?.. Gadu 60?.. Tu man par to neko neminēji.

CELMS. Kā neminēju?.. Jau vakar par to runāju. Tev arī pašam to vajadzēja iedomāt.

KAZIŅA KUNDZE. Te tev nu bij! Uzbāzies vēl ar savu laipnību. *Aiziet.*

KAZIŅŠ. Celm, vecām ir samaitāti zobi. Tās arī netīras.

CELMS. Atvainojat, jaunkundze...

EMMA. Es neesmu jaunkundze...

CELMS. Mans draugs ir pārskatījies. Man vajaga vecāka cilvēka, kas prot ar bērniem apieties, prot kopt, ēdināt, audzināt...

EMMA. Kungs, es protu. Man pašai bija bērns.

CELMS. Jūs esat precēta?

EMMA. Jā, kungs! Biju. Mans vīrs pārno rudeni noslika.

CELMS. Un jūsu bērns?

EMMA. Arī zaudēju. *Aizķer acis.*

CELMS. Man ļoti žēl, bet es tomēr nevaru jūs pieņemt. Jūs esat daudz par jaunu, jūs man nederat.

EMMA. Man būs drīz 30 gadu. Es bērnus milu. *Skatās apkrāt. Ierauga mazo un steidzas tam klāt. Nometas pie viņa ceļos, apķer un sāk to skūpstīt. Ļoti aizkustināta, kaut gan lūko to slēpt.* Kāds skaists bērniņš!.. Puisītis... Man arī bija tāds puisītis. Vajadzēja zaudēt. *Slauka acis.* Puisīt, mīļo puisīt!.. *Steldz ple Celma.* Kungs, atļaujiet man to laimi — kopt un audzināt jūsu mazo. Es viņu izturēšu kā savu miesīgo bērnu.

KAZIŅŠ *biksta Celmu*. Paturī! Viņai tāds tīrīgs izskats. Tās citas tur bija tādas riebigas grezeles vien. Bez tam, tad tev atkal jāsludina par jaunu. Es atlaidu tās citas uz mājām.

CELMS. Ak Herman, kāds tu esi neapdomīgs!

KAZIŅŠ. Es biju pārlicināts, ka tu būsi ar manu izvēli ļoti mierā.

CELMS. Nē, draugs, es nepavisam neesmu ar to mierā. Tu to laikam tīšām, lai maņi kaitinātu...

KAZIŅŠ. Bet draugs, kā tu tā vari domāt?.. Tad man paliek žēl!...

CELMS. Viņa pat prasis lielu algu. Kāda vecenīte būtu nākusi par uzturu un nedaudz latiem.

EMMA. Kungs, es neprasu nekā. Cik jūs man atmetīsāt, būs labi.

CELMS. Bet kā es tā varu?.. Jūs jauna sieviete — gribēsāt štātēties, iziet...

EMMA. Es nekur neiešu. Man nav kur iet. Es būšu laimīga, ja būšu vietā un paēdusi. Ak kungs, jūs nezināt, kāds tagad bezdarbs! Es saslimu. Es cietu badu.

CELMS *kasa aiz auss.* Ko lai daru?.. Traka būšana!.. Klausies, Herman, lai tad iet uz tavu atbildību...

KAZIŅŠ. Kāda man tur atbildība?.. Ja tev vairs nepatīk, vari dot zaķa pasi.

EMMA. Paldies, paldies, kungs! Paldies jums simtu reiz! Pūlēšos no visas sirds izpelnīties jūsu atzinību un uzticību. Un ceru, ka man tas izdosies. Jūs esat labs cilvēks, un tādiem viegli kalpot.

CELMS. To jūs vēl vis nezināt, cik es labs.

EMMA. Zinu, zinu! *Rāda uz bērnu un laimīgi smīn.* Tas nav jūsu bērns. Tam vajaga būt ļoti labam cilvēkam, kurš tagadējos laikos tā gādā par svešu bērnu.

CELMS. Kā jūs zināt, ka viņš man svešs?

EMMA *skatās apkārt.* Jūs esat neprecējies.

CELMS *smej.* Tas vēl neko nenozīmē. Tagad dažam neprecētam vairāk bērnu, nekā pusducim laulāto pāru.

EMMA. Nē, nē!.. Ne jau jūs tā. Jūs tāds neesat.

CELMS. Nu, lai paliek. Par to mēs nestrīdēsimies. Tātad jūs paliekat pagaidām. Jūs dzīvosat ar mazo šē priekšā. Es tur dibenā. Jums jāzina par saimniecību, bet galvenais, jāzina par mazo. Šeit jums rokas nauda, 10 latī un nauda saimniecībai. Saimniecības izdevumus ierakstat šīnī grāmatīnā. Bet tagad man jāiet. Sveiki!.. *Aiziet.*

KAZIŅŠ *berzē rokas un smej.* Nu, redzat, mana mīļā! Tagad sakat man lielo paldies! Pateicoties vienīgi man, viņš jūs pieņēma.

EMMA *sauņķ Kaziņa rokas.* Paldies, paldies, jums, labais kungs! Esmu tik laimīga!..

KAZIŅŠ. Te jums būs zelta dzīve, jums tikai jāprot.

EMMA. Es pūlēšos.

CELMS. Nē, Emma, tā ir nu pilnīgi jūsu darišana. Man lai būtu galdā un laikā, tas ir viss, ko es vēlos.

EMMA. Bet es nezinu, ko jūs vairāk mīlat.

CELMS. Ak tā, šodien atkal pusmēnesis. Jums nākas saimniecībās nauda. *Dod naudu.*

EMMA. Paldies, kungs! Pusmēnesis gan laikam tikai rītu.

CELMS. Vai nav par maz? Jūs tiekāt cauri?..

EMMA. Ļoti labi! Jūs jau, kungs, esat pieticīgi.

CELMS. Brīnums, ka jums tik lēti iznāk. Es agrāk maksāju to pašu naudu Kaziņiem, vakariņas ēdu bieži ārpus mājas, un mani baroja daudz sliktāk.

EMMA. Tad jūs esat maksājuši pulka par daudz.

CELMS. Kamdēļ jūs neēdat?

EMMA. Nekas, kungs, es ēdīšu vēlāk.

CELMS. Kas par niekiem?.. Tad būs ēdiens atdzisis. Sēžaties tūlī klāt un ēdat!

EMMA *paņem šķīvi un nosēžas attālāki pie galda. Ed.*

CELMS. Ak jā, gandrīz aizmirsu! *Uzceļas no galda, iet pie mēteļa un izvelk no kabatas dažādus grabulišus. Te Jānītim ko spēlēties.*

EMMA. Kungs, cik jūs labi!

CELMS. Kas tur par labumu? Visi tie joki maksā tikai vienu latu. Būs zēnam nodarbošanās.

EMMA. Viņš vēl par mazu, nepratīs grabināt.

CELMS. Nepratīs grabināt?.. Es domāju, viņš jau drīzi pratīs runāt.

EMMA. Ūja, kungs, viņam vēl nav divi mēneši!

CELMS. Bet viņš tik braši attīstās.

EMMA. Jā, tas tiesa. Viņš aug un attīstās, ka prieks redzēt. Viņš jau mani pazīst, smeļ pretim.

CELMS. Man viņš sniedz rokas pretim un ūkšo, kad mani ierauga. Viņš būs lielisks zēns. Lasat tikai dūšīgi tās grāmatas, kuŗas jums atnesu. Mēs viņu uzaudzināsim pēc visiem pedagogijas likumiem. *Brtidi klusums.*

EMMA. Atvainojat kungs, es atradu jūsu istabā, kaktā, starp vecām avīzēm ļoti skaistu bildi. Vai to nevajadzētu ierāmēt?

CELMS. Kas par bildi?..

EMMA. *Noņem no plaukta kartonu.*

CELMS *ieraudzījis bildi, pikti.* Dod šurp!.. *Paņēņ kartonu un saplēš to.* Jums arī vajaga visur rakņāties un vilkt laukā vecus krāmus!..

EMMA. Piedodat, kungs, es nevarēju iedomāties, ka tas jums tā nepatiks.

CELMS. Sievietes vizdegunība!.. Kā es to nevaru ciest!..

EMMA. Es tā vairs nedarišu. — *Brīdi nepatīkams klusums.*

CELMS. Vai Kaziņa kundze jums nekā nav stāstījusi?

EMMA. Nē, kungs.

CELMS. Brīnums!.. Viņa gan mīl par to runāt.

EMMA. Kā jūs man aizliedzāt mazgāt tur grīdas, viņa ir uz mani dusmīga.

CELMS. Tā mana bijusē sieva. Kamēr es biju frontē un kāvos ar vāciešiem, viņa šeit Rīgā ar tiem lustējās un beidzot aizlaidās kādam oficierītim līdz uz Berlīni.

EMMA. Es to nezināju.

CELMS. Kā viņa mani krāpa! Līdz pašam pēdējam brīdim rakstīja tik sirsnīgas un mīlas vēstules, ka sirds krūtīs kusa, tās lasot. Nolādētā!..

EMMA. Piedodat man!..

CELMS. Tas pagājis un aizmirsts, un es negribu to vairs atminēt. Sviežat to bildi ugunī.

EMMA. Jā, kungs! Tūlīt!..

CELMS, *vairāk pats pie sevis.* Viņas dēļ es tagad ienīstu visus sieviešus, visus... Tādēļ arī nekad vairs neprecēšos. *Uzģērbj mēteļi un strupi, bez atvadīšanās, aiziet.*

EMMA *saņem rokas.* Nabaga labais cilvēks!.. Tagad es tevi saprotu. *Uzņem fotogrāfiju un dauza to ar dūri.* Tu, tu! Varēji viņam sagādāt tādas sāpes... Ugunī ar tevi. Ugunī!.. Uz pēdām!..

KAZIŅŠ. *Pabāž pa duroīm galvu.* Vai Celma nav mājā?

EMMA. Nē!..

KAZIŅŠ. Viņš aizgāja?..

EMMA. Jā...

KAZIŅŠ. Tad ir jauki... *Ielien istabā.* Mana sieva guļ. Tagad mēs varam patriekties.

EMMA. Kas mums ko triekties?

KAZIŅŠ. Mana mīļā! Jau atkal tūlī tik sivi!.. Es esmu pret jums tik labs un uzmanīgs, bet jūs allažin kā pūce.

EMMA. Es nu reiz tāda esmu.

KAZIŅŠ. Vai pret Celma kungu arī esat tāda?..

EMMA. Ko jūs ar to gribat teikt?

KAZIŅŠ. Ja Celms jūs grib noskūpstīt, vai jūs viņam arī splaujat acis?..

EMMA *paķer slaukāmo birsti*. Ārā! Ārā, es jums saku! Jūs esat nekaupa!..

KAZIŅŠ. Pst!.. Klusāk!.. Klusāk! Mana sieva var izdzirdēt un uzmosties.

EMMA. Lai viņa dzird, lai nāk! Es viņai visu izstāstišu, kā jūs man uzmācaties...

KAZIŅŠ. Mīļā, to vis nedarat. Mana sieva jums neticēs viņa ticēs man.

EMMA. Es viņai atdarišu acis, kāds jūs esat liekulis un viltnieks.

KAZIŅŠ. Hahaha!.. Kā jūs to izdarīsat?.. Mīļā mulažiņ, būsim labāk pa draugam. Miers baro, nemiers izposta. Pateicoties vienīgi man, jūs ietikāt šinī vietā — vieglā darbā un labā maizē. Cita būtu man kājas noskūpstījusi, jūs esat pret mani kā nātra. Vai tā ir pateicība?..

EMMA. Es arī jums kājas noskūpstītu, bet jūs gribat ko citu.

KAZIŅŠ. Ko es gribu?.. Kādu mīļu vārdu, glāstu. Man taču arī sirds krūtīs. Jūs esat tik skaista!..

EMMA. Jums ir skaista sieva.

KAZIŅŠ. Mana sieva skaista!.. Pirmā dzirdēšana...

EMMA. Tāda branga, apaļa... Kad tā jūs apmīlo...

KAZIŅŠ. Pelavu maiss.

EMMA. Maiga un mīksta...

KAZIŅŠ. Mīksta gan, kā iejavs abrā, bet nevis maiga. Tai dažreiz labāk neej tuvumā...

EMMA. Vai tiešām?..

KAZIŅŠ *nopūšas*. Ak, kaut jūs zinātu!

EMMA. Man visu laiku likās, ka laimīgāka laulātā pāra par jums vairs pasaulē nav.

KAZIŅŠ. Jums tā likās... Tas tikai tā liekas, no ārpusēs. Bet patiesībā... Es esmu dziļi nelaimīgs, dziļi dziļi nelaimīgs. Sirds tā alkst pēc mīlestības, pēc glāstiem, bet tev dod akmeni.

EMMA. Tad gan jūs esat nelaimīgs!..

KAZIŅŠ. Nelaimīgs! Nelaimīgs! Un pie visām nelaimēm vēl nāk klāt, ka viņa ir dumja, pavisam muļķa... Nu, ko tu iesāksi ar muļķa sievu?..

EMMA. Kā tad jūs, tāds gudrs vīrs, precējāt tādu muļķi?..
KAZIŅŠ. Rau nu, tas namiņš. Domāju, gan jau viss būs labi... Bet nava vis labi.

EMMA. Tad nu gan man jūsu žēl!..

KAZIŅŠ. Jā, jā, žēlojat mani! Žēlojat!.. Apmiļojat mani vismaz aiz līdzcietības, aiz kristīgas mīlestības, kā māsa apmiļo brāli, kā kristīga māsa pažēlo, paglāsta, apmiļo savu kristīgo brāli... Nu jā, mīļā, tiešām!.. Kas tad tur ir? Ja es arī jūs reiz noskūpstu... Es — vecs vīrs!..

EMMA. Jā nu, gabals man caur to neatkritīs.

KAZIŅŠ. Protams! Tagad jūs runājat prātīgi.

EMMA. Bet vai jums ar vienu reizi vien pietiks?

KAZIŅŠ. Pilnīgi!.. Mana mīļā, pilnīgi pietiks. Tikai vienu reizīti ļaujiet sevi tā labi noskūpstīt, un mēs būsīm „kvit”. Tad es jūs likšu mierā, dieva vārds!..

EMMA. Nu, labi!.. Sēžaties tur krēslā.

KAZIŅŠ. Tūliņ!.. *Ķigli atāžžas.*

EMMA. Tagad aizliekat rokas aiz muguras.

KAZIŅŠ. Labi, mīļā!..

EMMA. Tagad — stāvat mierīgi, es jūs skūpstīšu. *Liecas pie Kaziņa.*

KAZIŅŠ. *Apkampj piepeši Emmu abām rokām un grib sev ieraut klēpī.*

EMMA *izraujas.* Tā ne, mans kungs!.. Tā nebij runāts.

KAZIŅŠ *aizliek atkal rokas aiz muguras.* Tagad es būšu rātns.

EMMA. Es jums vairs neticu.

KAZIŅŠ. Dieva vārds!

EMMA. Jūs jau to reiz minējāt.

KAZIŅŠ. Bet kad es zvēru?..

EMMA. Arī nē. Jūsu gars gan labprātīgs, bet miesa vāja.

KAZIŅŠ. Jūs esat briesmīga!.. Jūs pataisāt mani traku!.. Vai saprotat? Es palikšu traks. *Uzlec kājās.*

EMMA. Vai tiešām?.. Tad gan būs traki!..

KAZIŅŠ. Jūs nevarat iedomāties, ko traks cilvēks visu nevar izdarīt. Sargaties mani novest tik tālu!..

EMMA. Nu labi, mēģināšu vēlreiz. Sēžaties!..

KAZIŅŠ. Jā, mīļā, tūliņ! *Nosēžas krēslā.*

EMMA *paņem no kakta auklu.* Es jums sasiešu rokas.

KAZIŅŠ. Man sasiēt rokas!..

EMMA. Citādi nevaru. Citādi man ir bailes...

KAZIŅŠ. Nē, tas neiet.

EMMA. Nu kas tad tur ir?.. Uz mazu, īsu brīdi. Pēc tam atkal atraisīšu.

KAZIŅŠ. Cik tu esi nežēlīga!..

EMMA *sāk koķetēt.* Jā gan, sievietes ir nežēlīgas. Ja jūs gribat, lai sieviete jums padodas, tad arī jums jāpadodas sievietei.

KAZIŅŠ. Cik jūs esat untumaina!..

EMMA. Tas ir tik mazs untumiņš, ka par to nav vērts ir runāt. Ja jūs to nevarat izpildīt, tad jūs nemaz neesat vīrietis, bet bailīga bāba...

KAZIŅŠ *kasa aiz auss.* Bet tad vismaz 3 reizes...

EMMA. Jā, 3 reizes. Pat 6 reizes. Un vēlāk, kad būšu pieradusi, tad — cik jums patiks. Vai man bučas naudu maksā?..

KAZIŅŠ. Nu tad sieni ar'!.. *Izstiepj rokas.* Kas tad tur? Joks vien būs...

EMMA *jautri dziedādama, sien Kaziņam rokas uz muguras, līdz ar to piesiedama viņu arī pie krēsla.*

KAZIŅŠ. Bet tagad nedomā tik kaut kā! Es gribu — tā gruntīgi...

EMMA. Būs gruntīgi.

KAZIŅŠ. Sēdies man klēpī!

EMMA *iesēžas Kaziņam klēpī.* Labi!

KAZIŅŠ. Tā!.. Tagad apliec savas rokas man ap kaklu un skaties man tā mīļi acīs!

EMMA. Labi!.. *Dara to.*

KAZIŅŠ. Tā!.. Ak, cik tas jauki!.. Ak Emmiņ, kādas saldas jušanas tu sacel manā sirdi!.. Vēl!.. Vēl!.. Nu tagad vienu — labi saldu!..

EMMA. Jā, jā!.. *Slauka muti.*

KAZIŅŠ. Noslauki man ar muti.

EMMA. Nē, jums viņa tāpat laba.

KAZIŅŠ. Nu tad... Lai iet!.. Dieva vārdā!.. Dodi šurp muti.

EMMA. Ak jē, kādas man asas lūpas!.. Paga, tikai drusciņ aizskriešu uz aptieku pēc vazelīna. Tūliņ būšu atpakaļ. *Uzceļas un aizskrien.*

KAZIŅŠ. Emma, ko tu dari?.. *Grib Emmu saķert, krēsls iet līdzī.* Pagaidī!.. Ak tu, trakā!.. *Iekrīt izmisis atpakaļ krēslā.* Tā viņa tīšām! Grib mani iegāzt. *Rausta rokas, mē-*

KAZIŅŠ *berzē pieri*. Kas ar mani ir?... Esmu kā sajucis. Es nekā nezinu, neatminu... Paga, tagad man ienāk prātā. Mana apziņa atgriezās it kā no citas pasaules... Klausies, mīļā, tā sieviete stāv sakaros ar pašu, nelabo.

KAZIŅA KUNDZE. Kāda sieviete?..

KAZIŅŠ. Tā sieviete — nu Celma apteksne. Viņa gribēja samaitāt manu dvēseli...

KAZIŅA KUNDZE. To viņa tev padarīja?

KAZIŅŠ. Viņa ir — es nezinu — burve, ragana, hipnotizētāja. Iedomājies tikai, ko viņa gribēja ar mani izdarīt. Nētikas ne stāstīt.

KAZIŅA KUNDZE. Viņa tevi piesēja!.. Kāpēc?. Kur tad viņa palikusi?..

KAZIŅŠ. Kad tu nolikies diendusā, viņa mani sauca, lai ienākot šē iekšā. Nekā ļauna nedomādams, arī ienācu. Tad viņa nosēdināja mani šē krēslā un sāka manā priekšā visādi gorīties un lēkāt. Kad es uz visiem viņas vilinājumiem un aicinājumiem paliku auksts un nepieejams, viņa beidzot apskaitās. Viņa sāka uz mani skatīties tādām ļaunām acīm, kā gatava fūrija, un murmināt savādus pātarus. Tad mani pārņēma savāds gurdenums. Kas vēlāk notika, es nezinu...

KAZIŅA KUNDZE. Šitā nekaupa!.. Te tev nu bija! Tu arvien viņu aizstāvēji. Es sacīju: no tās viss kas sagaidāms.

KAZIŅŠ. Tiešām, izraudzījusi mani, vecu vīru, par savu kārību upuri.

KAZIŅA KUNDZE. Celmu jau viņa sagrabusi savos nagos. Dara ar to, kas patīkas. Grib arī tevi...

KAZIŅŠ. Bet es nepadevos un nepadošos.

KAZIŅA KUNDZE. Lai tur vai kas, es to sievieti vairs ilgāk savā mājā necietīšu...

KAZIŅŠ. Man arī viņa pavisam pretīga. Samaitāta — nētikle...

KAZIŅA KUNDZE. Viņa te iemetusies tīri kā kāda piepe. Un paliek ar katru dienu nekaunīgāka.

KAZIŅŠ. Bet Celms negribēs no viņas šķirties. Tā jau viņam tikpat kā sieva.

KAZIŅA KUNDZE. Celms negribēs no viņas šķirties?... Es par to gādāšu, lai viņš to padzen. Tāda nekaupa!.. Mani neklausa, lec acīs... Nu vēl gribēs man vīru atņemt. Es viņai!.. Es viņai... *Skatās apkārt. Ierauga Jānīti*. Ā, tagad es zinu, ko es darīšu. Ej laukā!..

KAZIŅŠ. Miļā, ko tu gribi darīt?

KAZIŅA KUNDZE. Ej, tas tev nav jāzina. Uzmani koridorī, ka viņa nenāk...

KAZIŅŠ. Labi, labi, miļā!.. Tikai nedari kaut ko tādu — grēku, ko dievs vēlāk nevar piedot. *Aiziet.*

KAZIŅA KUNDZE *pieiet pie kurvja un izceļ bērnu.* Nāču, manu puisīt, es tevi pamilināšu. Tu tāds apaļiņš un mikstiņš. Prieks tevi papaijāt. *Aiznes bērnu blakus istabā.*

Priekšskars.

CETURTAIS CELIENS.

Skatuve kā 3. cēlienā. Pret vakaru.

KAZIŅŠ *meklē plauktā.* Nudien, mana sieva nav nemaz tik muļķa. Viņai ir aknas!.. Tiec tik viņai līdzī!.. Mūsu skaistulīte lai nu sagatavojas... Nezin, kur ar' aizskrēja — ar visu bērnu... Bet vai tas var būt? Vai tas iespējams, ka Celms itin nemaz vairs nedzertu!.. Nava atrodama itin neviena paša pudelīte, pat tukša ne. Tad nu ir gan brīnums!.. Un man tā derētu viens kraukšķītis uz visām tām errestībām... Varbūt viņš tagad glabā citur. Bet kur tu zini meklēt?.. *Skatās apkārt.* Varbūt glabā savā istabā. *Grib iet. Dzird atslēdzam āra durvis.* Kāds nāk!.. *Žigli aiziet.*

CELSMS *ienāk papīrā ietītu paciņu rokā.* *Skatās apkārt.* Emma!.. Viņas šē nav? *Iet pie ratiņiem.* Mazā arī nav. Kur tad viņa tik vēlu varēja iziet — ar bērnu?.. *Tin vaļā paciņu.* Kad tikai nu viņai patiktu!.. Es tādās lietās maz ko jēdzu. *Izņem no papīra rokas somiņu.* Viņa tāda iznesīga, milē ziņāmu greznību un eleganci. Lai jau izskatās vairāk pēc dāmas. Bet kur viņa aizgājusi?.. Ap šo laiku viņa allaž ir mājā... Vai nolikt viņai zem gultas pagalvja? Tad viņa gulēt ejot to atrastu. *Iet pie gultas.* Nē, tas tomēr izskatītos par daudz zēniski. Labāk nodošu rokā.

Pie durvīm klauvē.

KAZIŅŠ *ienāk.*

CELSMS *paslēpj somu.* Ā, Kaziņš!.. Draugs, vai tu nezini, kur aizgājusi Emma ar Jānīti?

KAZIŅŠ. Mīlais, kā lai es zinu jaunas sievietes gājienus?..
Vai viņa man to teiks?

CELMS. Bez manas ziņas viņa nekur nemēdz iziet.

KAZIŅŠ. Tad jau tev vajaga zināt.

CELMS *pēc brīža*. Kaziņ, kā tu domā? Es sievietēm neuzticos. Viņas ir pilnas viltības un melu. Viņas prot izrādīties pavisam citādas, nekā ir patiesībā. Bet var būt, ka ir arī izņēmumi, ka ir arī krietnas un godīgas sievietes.

KAZIŅŠ. Protams, ka ir.

CELMS. Ko tu domā par Emmu?

KAZIŅŠ. Kādēļ tu man to prasi?

CELMS. Tāpat tik. Nepatikami, ja tavā tuvumā cilvēks, kam tu nevari uzticēties, kas tevi krāpj.

KAZIŅŠ. Ak, Celm, nevienai sievietei nevar uzticēties. Tās ir tāds odžu dzimums, ka bēdzi labāk pa gabalu. Viņas bez viltus un izlikšanās nemaz nevar dzīvot. Kā viņas šminko savu ģimi, tāpat viņas šminko arī savu dabu.

CELMS. Bet visas sievietes taču nešminkojas. Man liekas, ka Emma ir ļoti krietna un prātīga sieviete.

KAZIŅŠ. Emma — krietna un prātīga... Jā? jā!.. *Nopūšas*. Ak, brālīt, tad tu esi atradis isto! Tad tu tikai esi atradis isto...

CELMS. Nu, nu!..

KAZIŅŠ. Es arī no sākuma domāju tāpat kā tu. Es taču pats viņu tev izmeklēju un ieteicu. Bet... *Plāta rokas*. Tā pasaule samaitāta jau no mazām dienām. Man liekas, tu darītu labāki, pameklēdams sev citu bērnaukli.

CELMS. Kamdēļ?..

KAZIŅŠ. Ko tu uz to teiksi?.. Vakar gāju ar saviem sunīšiem pa Grīziņkalnu pastaigāties. Redzu — uz ceļa tavi ratiņi, tie paši. *Rāda uz ratiņiem*. Skatos — iekšā tavs bērns. Bet kur bērna uzraudzītāja?.. Tā krūmos ar zaldātu...

CELMS. Tu — nemelo!..

KAZIŅŠ. Kāda man vajadzība melot?.. Negribēju arī nemaz tev teikt. Kāda man tur daļa?.. Bet tā bērna dēļ. Atstāt mazu bērnu tā bez uzraudzības... Var notikt kāda nelaime. Kas tad būs vainīgs?..

CELMS. Ak tad viņa arī tāda?..

KAZIŅŠ. Arī, arī tāda!

KAZIŅA KUNDZE *ienāk*. Herman, kur tu paliec? Sunīšiem jādod vakariņas.

KAZIŅŠ. Miļā, Celms meklē savu bērnaukli. Pazudusi ar visu bērnu.

KAZIŅA KUNDZE. Celms nu gan atradis labu bērnaukli. Vajadzētu nodot taisni policijai.

CELMS. Kundze, ko jūs?.. Ko jūs!.. Par ko?..

KAZIŅA KUNDZE. Tā nav cilvēks, tā ir sumpurs.

CELMS. Kas ir?

KAZIŅA KUNDZE. Kas ir? Kas ir?.. Kā jūs arī to nemaz neredzat! Gribat būt tēvs! Kas jūs par tēvu?.. Bērnam visa miesa vienos zilumos...

CELMS. Vienos zilumos!.. Ko tas nozīmē?..

KAZIŅA KUNDZE. Ko tas nozīmē?.. Tas nozīmē, ka viņš ir saknaibīts... Ko tas mazais tārpiņš vainīgs, ka viņu tā moca?.. Bērns raud... Tā taču viņa valoda. Viņš kaut ko grib. Viņš sauc. Bet šai nu dusmas, ka traucē, ka neļauj amizierēties ar miļākiem... Sist nedrīkst, gaŗāmgājēji redzēs... Tad nu ņem knaibīt. Tā jau pazīstama lieta.

CELMS. Paldies, Kaziņa kundze, ka jūs man to pasacijāt. Tagad es zinu, ko man darīt. Paldies jums abiem, ka jūs man atvērāt acis. Cik es biju muļķis, ka sāku domāt: viņa labāka par citām. Cik es biju aklis!..

KAZIŅŠ. Tā ir meistariene!.. Tā prot izlikties!.. Tik pazemīga, laba un godīga!.. Iekšā viltīga čūska...

CELMS. Kam lai es tagad uzticos?

KAZIŅŠ. Jā, brālīt, tagad atrast labu cilvēku ļoti grūti. Varbūt, kad tu runātu ar manu sievu... Dorotea, kā būtu, ja tu ņemtu mazo Jānīti savā ziņā?.. Celms varētu pieņemt tev par palīdzi kādu skuķēnu...

KAZIŅA KUNDZE. Herman, ko tu uzbāzies Celmam ar savu mīlestību!.. Varbūt viņam šī Emma ir ļoti laba, viņš labāku nemaz negrib.

CELMS. Kundze, jums jau gan nu būs jāuzņemas tās rūpes par mazo, vismaz kamēr atradišu citu padomu. Es jums to atlīdzināšu.

KAZIŅŠ. Ko nu par atlīdzināšanu!.. Tu esi mans draugs, un mēs tevi mīlam. Arī to mazo esam iemīlējuši, — sevišķi mana sieva. Tas ir kristīgs darbs...

KAZIŅA KUNDZE. Mazu bērnu kopt un audzināt, kā nākas, ir ļoti grūts un atbildīgs darbs, to nemaz nevar pienācīgi samaksāt. Bet man žēl tā mazā tārpiņa. Viņš tik miļš puisītis!..

EMMA *ienāk ar mazo uz rokas. Apstājas sajukusi.*

CELMS. Tā!.. Kur jūs bijāt tik vēlu?..

EMMA. Atvainojat, kungs, man bija jāiziet. Un vakars tik jauks un silts, Jānītim tas nekaitēs.

CELMS. Dodat man viņu.

EMMA *pasniedz Celmam mazo. Es viņu silti saģērbu.*

CELMS *ieliek mazo ratiņos. Nākat skatīties!*

Visi saiet ap ratiņiem.

CELMS. Kas tie par ziliem plankumiem?..

EMMA. Kungs, es arī nezinu. Es nevaru saprast.

CELMS. Jūs nezināt, nevarat saprast!.. Tie ir kniebienu plankumi. Kāds viņu nežēlīgi kuaibījis.

EMMA. Tā man ārsts arī sacīja. Bet es nesaprotu... kas to varēja darīt.

CELMS. Es gan saprotu... Cienītā kundze, man liekas, to jūs vismaz sapratīsat, ka jūs vairs ilgāki par šī bērna audzinātāju nevarat būt.

EMMA. Kungs, es!..

CELMS. Tādēļ — te būs jūsu pienācīgā algas daļa, un atstājat vēl šovakar šīs telpas.

EMMA. Kungs, es neesmu vainīga.

CELMS. Es arī nē!.. Taisaties, kā es jūs vairs šeit neatrodu!.. *Paņem cepuri un aiziet.*

EMMA *stāv ilgāku laiku kā triekas ķerta. Kas te notika?..*

KAZIŅA KUNDZE *rokas iespiedusi sānos, izaicinoši. A, re' šē! Nu dabūji, ko gribēji!.. Ko es teicu?.. Gribēji būt liela dāma...*

EMMA. Vai tas ir ļauns sapnis?.. Es nekā nesaprotu.

KAZIŅA KUNDZE. Kas te ko nesaprast?.. Jums jāiet — furt. *Rāda uz durvīm.*

EMMA. Kāds lāsts mani vajā? Ko esmu tā noziegusies?..

KAZIŅŠ. Jā, jā, jā! Tiem lepniem dievs turas pretim, un tos angstprātīgos viņš pazemo. Es jau tā domāju.

EMMA. To jūs izdarījāt ar mazo Jānīti. Jūs viņu saknāibijāt!..

KAZIŅA KUNDZE. Kas nu?.. Ko šī vēl nesāks? Pie-raugi, ka nedabū pa cekuli...

EMMA. Kādēļ jūs mani tā ienīstat? Ko esmu jums ļauna nodarījusi?.. Kā es jūsu vīru iznerroju?.. Viņš to pelnīja, viņš man nekaunīgi uzbāzās...

KAZIŅŠ. Nāc, mīļā sieviņ, iesim prom. Lai viņa te šķe-
tas. Vai mums tas jāklausa? *Aizvelk Kaziņa kundzi sev
līdz.*

EMMA *pie Jānīša ceļos.* Mans dārgākais! Tātad mums
atkal jāšķīrās!.. *Aizķer acis un sāk raudāt.* Svešas rokas
tevi kops un auklēs. Vai tās būs diezgan siltas un mīkstas?..
Nē, es tevi šeit neatstāšu. *Uzlec kājās.* Tu, mīļā debess! Vai
tad nu nedzīvosim? Es tagad esmu vesela un stipra. Drīz
sāksies lauku darbi. Iesim uz laukiem. Būs darbs, būs arī
maize. Protams! Un tur mūs arī neviens nemeklēs... Pro-
tams!.. *Steidz savākt savaš mantas, sasien paunā, iefin
bērnu seģenē un žigli aiziet.*

Brīdi skatuve tukša.

KAZIŅA KUNDZE *ienāk.* Jau aizgāja!.. Paldies die-
vam!.. Nu būs miers... Jāaplūko, ka nav ko aizvilkusi
līdz. *Skatās apkārt.* Ak tu, muļķe! Kā liekas, tad nav it
neko aiztikusi... Tīri vajadzētu uz viņas rēķina ko pa-
ņemt... *Skatās apkārt.* Bet kur tad Celma dēls?.. Her-
man, Herman, nāc!..

KAZIŅŠ *pabāž galvu pa durvīm.* Kas ir, mīļā?

KAZIŅA KUNDZE. Nāc!.. Celma bērnaukle aizgājusi ar
visu bērnu.

KAZIŅŠ *ienāk.* Ko tu saki?.. Nevar taču būt!.. Skaties,
vai nav kur paslēpusi, zem gultas vai citur.

KAZIŅA KUNDZE *skatās zem gultas.* Nav! Nav! Pro-
jām ir.

KAZIŅŠ. Tad ir gan atradusi mantu, ko ņemt.

KAZIŅA KUNDZE. To viņa, lai Celmam atriebtos. Tas
tagad būs traks aiz dūsmām.

KAZIŅŠ. Bet kur viņa to liks?

KAZIŅA KUNDZE. Nosviedīs rēnstelē... Tad viņai liela
bēda!..

Dzird slēdzam durvis.

KAZIŅŠ. Iesim prom, žigli!.. Varbūt viņa arī ko noza-
gusi. Sāks vēl domāt uz mums. *Abi žigli prom.*

CELMS *ienāk, stūmdams sev papriekšu Emmu ar mazo.*
Tā, bet nu sakāt, mana cienīgā, kur jūs gribējāt nest manu
dēlu!..

EMMA *iekrīt nevarīgi krēslā.*

CELMS. Runājat, es sakul! Ko jūs gribējāt ar viņu darīt?

EMMA. Kungs, kā lai es iesāku?

CELMS. Jūs gribējāt man atriebties par to, ka es jūs at-
laidu no vietas. Nu labi! To jūs varējāt darīt. Bet ko tas
mazais vainīgs?

EMMA. Nē, nē, kungs!

CELMS. Ak mana miļā, tā ir ļoti zemiska atriebība, ļoti
zemiska un muļķīga! Uz to laikam spējīga tikai sieviete.
Man kauns par jums.

EMMA. Kungs, es negribēju jums atriebties.

CELMS. Vai tad jūs to nemaz nevarējāt iedomāties, ka es
to tā nepalaidīšu. Ja es jūs tagad nododu policijai, tad jums
cietums kā likts — uz vairākiem mēnešiem.

EMMA. Es zinu.

CELMS. Ak, jūs zināt! Un tomēr jūs darāt muļķības.
Kur te prāts?.. Bet prātu laikam pie sievietēm veltīgi
meklēt...

EMMA. Tiešām, es par to nedomāju.

CELMS. Negribu ar jums tiesāties. Ejat!.. Negribu jūs
vairs redzēt. Projām, marš!..

EMMA *uzceļas*. Kungs, atvēlat man atnākt — Jānīti re-
dzēt, vismaz vienu reiziti mēnesī.

CELMS. Kas nu tas atkal?..

EMMA. Man ir grūti. Bet ko lai daru? Man jums tomēr
jāsaka. Kungs, Jānītis ir mans bērns.

CELMS. Ko?.. Ko?..

EMMA. Mazais Jānītis ir mans bērns. Es esmu viņa māte.

CELMS. Nemelojat!

EMMA. Es jums zvēru.

CELMS. Jūs zvērat!.. Sieviešu zvērastī!..

EMMA. Kāda vajadzība man būtu melot vai pat nepatiesi
zvērēt?.. Jānītis ir mans bērns. Es cietu badu...

CELMS. Jānītis jūsu bērns!.. Jūs — Jānīša māte!
Staigā pa istabu. Bet paga, mēs tūlīņ par to pārliecināsimies!
ļaiet blakus istabā un iznāk ar papīru, tinti un spalvu rokās.
Mēs tūlīņ redzēsim. Rakstat!..

EMMA. Ko man rakstīt?

CELMS *diktē*. „Labie ļaudis! Pieņemot šo mazo radībiņul
Audzināt! Viņš jums nesīs laimi...“ *Skatās Emmas rakstā*.

Nudien, būs taisnība, tas pats rokraksts! Jūs tiešām Jāniša māte!.. Bet kamdēļ jūs man to tūliņ nesacījāt, kad iestājāties pie manis vietā? Kamdēļ jūs visu laiku to slēpāt?..

EMMA. Kungs, jūs paši sapratīsat, kā es to varēju?

CELMS. Nu jā, tas nu tā ir...

EMMA. Celma kungs, tagad jūs man ticēsat, ka tie zilie plankumi Jānītim nenāk no manis. Lai arī es būtu nez' cik slikta māte, bet tā kaut ko...

CELMS. Protams, protams!.. Bet tad es taču esmu izturējies pret jums netaisni.

EMMA. Jūs tikāt maldināti. Ir cilvēki, kas mani apskauž un neieredz. Tie gribēja dabūt mani no šejienes projām.

CELMS. Jā, jā, es tagad sāku saprast. Tie arī viņu saknaibīja... Nekrietnie!.. Nu labi, ka tas iznāca tā. Tagad jūs, protams, neiesat vairs nekur, jūs paliksāt šeit.

EMMA. Es jums ļoti pateicos, Celma kungs, bet... Tas taču tagad vairs nav iespējams.

CELMS. Kā nav iespējams?

EMMA. Es lai ēstu jūsu maizi un saņemtu no jums algu par sava bērna apkopšanu?

CELMS. Bet jūs taču apkopjat arī mani.

EMMA. Tas ir maz. Jūs iztiktū arī bez manis, ar kādu vecāku sieviņu.

CELMS. Tātad jūs negribat vairs pie manis palikt?..

EMMA. Jā, kungs.

CELMS. Tas nu gan neiet, mana miļā!.. Reiz jūs esat Jāniša māte, jums jāpaliek pie Jāniša.

EMMA. Celma kungs, atdodat viņu man!

CELMS. Atdot Jānīti jums!.. Bet viņš tagad mans bērns — pēc visiem likumiem.

EMMA. Esat tik augstsirdīgi.

CELMS. Augstsirdīgi?.. Ko tur līdz augstsirdība? Man jāatbild par viņa audzināšanu. Par to nav ko runāt. Jums jāpaliek šeit.

EMMA. Es nevaru. Ja es jums kaut kā varētu atlīdzināt par jūsu labsirdību. Bet tā... Jūsu labsirdība mani nomāktu, nospiestu. Man allaž liktos, ka es to izlietoju nelietīgi, nepelnīti...

CELMS. Muļķības!..

EMMA. Es to negribu...

CELMS. Negribat palikt pie sava bērna?..

EMMA. Celma kungs!.. Jums mani jāsaprot!

CELMS. Jā, jā!.. Bet es jūs nesaprotu un negribu saprast.

EMMA. Bez tam, vai tie tur ļaus man mieru?..

CELMS. Ko viņi jums var darīt?

EMMA. Viņi mani apskauž un ienīd. Tagad ienīdēs vēl vairāk. Viņi nebaidās ne no kādiem līdzekļiem.

CELMS. Mēs varam arī aiziet no šejienes.

EMMA. Nē, nē, Celma kungs! Kaziņš ir jūsu draugs...

CELMS. 'Ak draugs, kad viņš tik nekrietns...

EMMA. Nē, kamdēļ tas jums vajadzīgs?.. Es jums ļoti, ļoti pateicos par visu labu, ko pie jums baudīju... Lai dievs jums...

CELMS. Stop!.. Nesākat jau nu atkal!.. Es nemaz tāds briesmīgs samarietis neesmu, kā jūs to iedomājaties... Bet ko mēs te tikdāudz strīdēsīmies?.. Es domāju, mēs varēsīm izlīgt arī miera ceļā... *Staigā ilgāku laiku. Apstājas Emmas priekšā.* Emma, man liekas, mēs tagad viens otru pietiekoši pazīstam. Kā būtu, ja mēs sniegtum viens otram roku uz mūža kopdzīvi?..

EMMA. Celma kungs!...

CELMS. Tu esi mazā Jāniša māte, es viņa tēvs, vismaz audžu tēvs. Vai tad nebūtu visdabiskāki, mēs kopīgi kā vīrs un sieva uzņemtumies viņa audzināšanu?..

EMMA. Celma kungs, vai tas iespējams?.. Jūs un es?.. Kas es esmu?..

CELMS. Man liekas, godīga un kārtīga sieviete, ar pietiekošu pienākuma apziņu. Tagad tādas retums.

EMMA. Es nezīnu... Man galva reibst. Turat mani!.. *Iekrīt Celma rokās.* Kas šodien par dienu?.. Viss nāk tik piepeši!.. Negaidīti!..

CELMS. Es jau sen par to domāju. Nevarēju tikai izšķirties. Taisnību sakot, tomēr baidījos.

EMMA. Un tagad vairs nebaidies?.. Nē, nebaidies?.. Mīlais, man liekas, tev nebūs jānožēlo, ka mani ņēmi.

CELMS. Man arī tā liekas. *Apkāpj Emmu un skūpst.* Pirmo reizi skūpstu atkal sievieti — pēc piecpadsmī gadiem.

KAZIŅŠ atver lēni durvis un pabāž galvu; ierauga apkam-
pušos. Vai traks!.. *Met ar roku.* Dorotea!.. Dorotea!..
Nāc, nāc, mudīgi!..

KAZIŅA KUNDZE *durvīs.* Ak tu Sodoma un Gomora!..
Tā sievietē tiešām viņu apbūrusi...

CELMS *rādīdams uz bērnu.* Tas mazais cilvēciņš man tie-
šām nesis laimi.

Priekškars.

Beigas.